



UNIwersytet SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY



Prof. zw. dr hab. Ewa Komorowska

Szczecin, 5.01. 2026

Instytut Językoznawstwa

Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Szczeciński

RECENZJA

rozprawy doktorskiej **Magister Agaty Jankowicz** na temat: „Dekonstrukcja dyskursu politycznego w rosyjskojęzycznych parodiach audiowizualnych”, Kraków 2026

Zgodnie z Umową o dzieło na recenzję & 2, p. 5 a

Podstawowe dane o kandydatce: magister Agata Jankowicz

Data uzyskania stopnia magistra /nazwa jednostki: 1 VII 2021 r.; Studia II stopnia na kierunku: filologia rosyjska, specjalność: przekładoznawstwo, dyplom z wyróżnieniem / Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Temat pracy: „Język utworów poetyckich w agitacyjnych plakatach «Okna TASS»”.

Czy kandydatka ubiegała się ostatnio o nadanie stopnia: Nie

Przebieg pracy naukowo-zawodowej:

VI Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Krakowie – stanowisko nauczyciel języka rosyjskiego i języka angielskiego.

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie – praktyka dydaktyczna, prowadzenie zajęć z *Praktycznej nauki języka rosyjskiego*.

Firma Biolanic – stanowisko administracyjne: wykonywanie tłumaczeń na język rosyjski i angielski, prowadzenie korespondencji biznesowej, wsparcie działu sprzedaży.

Rozprawa doktorska pt. „Dekonstrukcja dyskursu politycznego w rosyjskojęzycznych parodiach audiowizualnych” została przygotowana w dziedzinie językoznawstwa przez mgr Agatę Jankowicz pod kierunkiem dr. hab. Bogumiła Ostrowskiego, prof. UKEN, promotorem pomocniczym była dr Gabriela Sitkiewicz, w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.



Przedstawiona do recenzji dysertacja doktorska składa się ze wstępu, trzech rozdziałów teoretycznych oraz pięciu zasadniczych rozdziałów badawczych, zakończenia, bibliografii, wykazu symboli, tabel, schematów i wykresów oraz dwóch streszczeń w języku polskim i angielskim.

We wstępie Agata Jankowicz przedstawia obiekt i cel badań. Obiektem badania – jak pisze Doktorantka – są parodie polityczne, zaś przedmiotem – stosowane w nich techniki dekonstrukcji, polegające na transformacji oryginalnych wypowiedzi i tekstów. Podstawowym zaś celem badawczym jest identyfikacja oraz analiza stosowanych przez parodystów zabiegów służących dekonstrukcji poszczególnych elementów rosyjskiego dyskursu politycznego oraz określenie funkcji dokonywanych transformacji. Realizacja powyższego celu – jak pisze Agata Jankowicz – powiązana jest z odpowiedzią na następujące szczegółowe pytania: 1. Jakie wyróżniki dyskursu politycznego podlegają dekonstrukcji w rozpatrywanych utworach?; 2. Jakie środki modyfikacji stosowane są we współczesnych parodiach?; 3. Jakie funkcje pełnią parodystyczne transformacje w stosunku do imitowanego dyskursu?

W rozprawie doktorskiej analizą zostały objęte rosyjskojęzyczne utwory parodystyczne nawiązujące do wydarzeń rosyjskiej polityki, publikowane w serwisie internetowym YouTube w latach 2012 do 2022. Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem analizy intertekstualnej i osadzone w perspektywie dyskursywnej, uwzględniającej szersze tło produkcji i recepcji tekstów. Agata Jankowicz podkreśla, że wyekscerpowany materiał badawczy został poddany analizie w ujęciu interdyscyplinarnym ze szczególną koncentracją na aspektach lingwistycznych. W procesie analizy wzięto zatem pod uwagę nie tylko cechy lingwistyczne utworów, ale także ich kontekst: wydarzenia polityczne, do których nawiązują, specyfikę kanałów, na których są umieszczane czy odniesienia do innych dzieł literackich i filmowych. Wstęp zawiera również ogólne omówienie rozdziałów teoretycznych i badawczych pracy.

Część teoretyczna rozprawy ujęta została w trzech rozdziałach, a poświęcona – zagadnieniom z zakresu analizy dyskursu politycznego oraz rozważaniom na temat parodystycznej dekonstrukcji. W rozdziałach przedstawiona została specyfika obiektów



źródłowych (tekstów i wypowiedzi politycznych), charakterystyka parodii i dokonywanych w nich zabiegów dekonstrukcji oraz kontekst analizowanych utworów.

W pierwszym rozdziale zostały poruszone zagadnienia z zakresu analizy dyskursu politycznego. Doprecyzowano w nim pojęcia kluczowe dla danego obszaru badań, m.in. dyskurs oraz dyskurs polityczny. Autorka prześledziła funkcjonujące w literaturze polskiej i obcojęzycznej definicje i podziały dyskursu, podkreślając wieloznaczność jego definicji. Omówiła także zakres pojęcia dyskurs polityczny. Nadto scharakteryzowano takie zjawiska, jak perswazja, manipulacja, propaganda oraz nowomowa. Agata Jankowicz zajęła się również opisem funkcji wypowiedzi i tekstów dyskursu politycznego oraz zagadnieniem dyskursu politycznego jako obiektu transformacji parodystycznych.

Drugi rozdział został poświęcony zagadnieniom dekonstrukcji oraz parodii. Doktorantka doprecyzowała z perspektywy lingwistycznej takie pojęcia jak intertekstualność i interdyskursywność. W rozdziale przedstawiono również zarys zagadnienia dekonstrukcji w badaniach filozoficznych i literaturoznawczych oraz zaproponowano interpretację danego pojęcia w ramach studiów lingwistycznych. Autorka zestawiała dekonstrukcję z innymi zjawiskami rozpatrywanymi w analizach językoznawczych, w szczególności z grami na poziomie języka, tekstu i dyskursu. W rozdziale zawarte są także rozważania na temat specyfiki gatunkowej parodii oraz miejsca parodystycznej dekonstrukcji w komunikacji pomiędzy autorem parodii, imitowanym politykiem i odbiorcami utworu.

W trzecim teoretycznym rozdziale pracy przedstawiono zarys kontekstu politycznego analizowanych parodii. Scharakteryzowano w nim rosyjski dyskurs polityczny, nakreślono działania rosyjskiej opozycji w przestrzeni internetowej oraz podjęte przez władze kroki zmierzające do ograniczenia swobody słowa w danym medium. Tak więc, przedstawiono czynniki, które determinują powstawanie tekstów wtórnych o charakterze parodystycznym. W rozdziale zawarto bardzo dużo cennych szczegółowych informacji na temat działań rosyjskiej instytucji cenzury i kroków, podjętych przez opozycję do publikacji tekstów. Nadto zamieszczono opis kanałów serwisu YouTube, z których pochodzą badane teksty parodystyczne oraz opisano szczególne cechy kompozycyjne danych utworów.



Podsumowując rozdziały teoretyczne chciałbym pochwalić umiejętności Autorki w zakresie wyboru literatury tematu i jego selekcji w celu wyróżnienia tych zagadnień, które są istotne dla omawianego tematu. Rozdziały są wysoce merytoryczne z licznymi przytoczeniami poglądów i interpretacji na omawiany temat. Agatę Jankowicz cechuje szeroka wiedza o danych zagadnieniach, jak również precyzja opisu i logika wykładu. Brakuje mi jakby tylko pokazania roli politolingwistyki jako metodologii opisu lingwistycznego zagadnień polityczno-społecznych. Może przy przygotowywaniu monografii do druku warto by było chociaż wspomnieć o takim kierunku badań w lingwistyce, który właśnie odnosi się do opracowywanego materiału. Z drugiej strony warto podkreślić, iż, pomimo że Autorka nie wspomniała w dysertacji o politolingwistyce, to przytaczane przez nią prace są reprezentatywne właśnie dla tej subdyscypliny i cytowane zwykle przy jej omawianiu. Zaletą rozdziałów teoretycznych jest również przekazanie szczegółowych informacji na temat działań cenzury tekstów i sposobów jej obejścia przez autorów opozycji. Rozdziały teoretyczne zatem w pełni spełniają zadanie interdyscyplinarnego wprowadzenia w zagadnienie dekonstrukcji dyskursu politycznego w rosyjskojęzycznych parodiach audiowizualnych.

Część badawcza rozprawy doktorskiej przedstawiona została w rozdziałach od czwartego do ósmego. Kolejne części rozprawy zostały poświęcone analizie technik dekonstrukcji w różnych obszarach rosyjskiego dyskursu politycznego. A zatem, każdy rozdział stanowi omówienie określonego tematu.

Przedmiotem opisu w rozdziale czwartym jest dekonstrukcja sztamp i haseł politycznych. Badanie obejmuje identyfikację metod modyfikacji danych jednostek w utworach parodystycznych oraz wyznaczenie funkcji przeprowadzonych transformacji. We wstępnej części rozdziału Autorka omawia pierwszą grupę ustabilizowanych jednostek dyskursu politycznego, którymi są klisze i wyrażenia sztampowe. Określeniem klisza (z fr. cliché) przyjęto nazywać szablonowe jednostki językowe odtwarzane odruchowo (wręcz bezrefleksyjnie) w określonych sytuacjach komunikacyjnych. Analiza prowadzona jest szczegółowo z wykorzystaniem leksemów sztampowych i klisz w zestawieniu tekstów Putina czy Miedwiediewa z ich parodiami. Zaletą pracy jest autorska interpretacja porównywanych



tekstów. Obiektami gier językowych stały się również hasła polityczne. Pod danym pojęciem kryje się „[...] zwięzła, stylistycznie wyrazista formuła słowna, skierowana do masowego odbiorcy, zawierająca przekaz nacechowany agitacyjnie lub perswazyjnie, którego celem jest propagowanie określonych poglądów i idei oraz nakłanianie do działań i postaw zgodnych z wolą nadawcy” (s.125). Agata Jankowicz traktuje hasło jako odrębny wytwór, tekst, który w zwięzłej formie przekazuje bogate treści polityczne. Formuła ta – jak zauważa Doktorantka – ma za zadanie w atrakcyjny i syntetyczny sposób przedstawić główne założenia polityka lub partii. Hasło jest mocno osadzone w sytuacji politycznej i ściśle powiązane z wydarzeniami zachodzącymi w przestrzeni publicznej, takimi jak wybory, kampanie czy demonstracje. Z punktu widzenia parodii najważniejszymi atrybutami haseł politycznych są stabilność formy oraz powtarzalność w dyskursie publicznym. Doktorantka w materiale badawczym wystąpień politycznych pokazuje grę językową prowadzoną przez parodystów, która polega na takim modyfikowaniu i przekształcaniu haseł i sloganów, by pokazywać ich autorów w śmiesznym negatywnym świetle czy jak pięknie konstatuje Agata Jankowicz jest to „gra z wizerunkiem samego polityka”. Doktorantka słusznie podkreśla, iż do odczytania prowadzonych przez parodystów gier konieczne jest rozpoznanie szerszego tła społeczno-politycznego związanego z użyciem wybranych haseł politycznych i sztamp, a ponadto w przypadku tych drugich – znajomość standardowych kontekstów ich występowania w wypowiedzi.

W rozdziale piątym Agata Jankowicz analizuje dekonstrukcję środków językowych służących perswazji i manipulacji. W wypowiedziach politycznych kluczową rolę odgrywają powtarzalne symbole odznaczające się silnym nacechowaniem aksjologicznym. Autorka zwraca uwagę na dwa symbole o pozytywnym wartościowaniu (miranda) oraz symbole nacechowane negatywnie (kondemnanda). Nazywane są one słowami sztandarowymi, jako że często widnieją na transparentach i sztandarach jako składniki sloganów i haseł politycznych. Doktorantka opisuje dekonstrukcyjną grę językową parodystów polegającą na inwersji symboli pozytywnych na negatywne. Nadto w badaniu Agata Jankowicz wzięła pod uwagę sposób, w jaki parodie demaskują techniki wywierania wpływu na odbiorców i uwidaczniają charakterystyczną dla wypowiedzi politycznych opozycję „swój – obcy”. Doktorantka



pokazuje również przymiotniki jakościowe jako powtarzalny środek językowych służący wartościowaniu w wypowiedziach politycznych.

Kolejnym omawianym przez Autorkę mechanizmem w wypowiedziach politycznych ukierunkowanym na perswazję oraz manipulację jest tworzenie etykiet – stygmatyzujących, o silnie wartościującym charakterze, które nadawane są osobom bądź grupom osób. Do najczęściej modyfikowanych konstrukcji językowych w badanych utworach parodystycznych należą również konstrukcje apostroficzne, o czym również pisze Doktorantka. Kolejnym środkiem językowym opisywanym przez Autorkę są eufemizmy, które mogą być stosowane przez polityków dla rozmycia obrazu rzeczywistości, naginania jej kształtu zgodnie z zamierzeniami nadawców a także dysfemizmy, pełniące funkcję deprecjonującą – służącą kompromitowaniu desygnatu, pomniejszaniu jego znaczenia oraz przedstawianiu go w niekorzystnym świetle, przez co chętnie wykorzystywane są one w przekazach o charakterze manipulacyjnym. W odpowiedzi na manipulacyjne teksty polityków, parodysty przekształcają ich wypowiedzi, posługując się również eufemizmami i dysfemizmami. W rozdziale omówiona została również rola zaimków. Tutaj miałabym jedną drobną sugestię, by nie nazywać ich zaimkami upowszechniającymi, lecz mówić o zaimkach uogólniających w funkcji upowszechnienia.

Rozdział szósty porusza zagadnienie dekonstrukcji strategii komunikacyjnych stosowanych w wypowiedziach politycznych. W celach egzemplifikacyjnych przeprowadzono analizę dekonstrukcji poszczególnych taktyk realizujących strategię unikania bezpośredniej odpowiedzi na pytania. Dobór środków językowych w tekstach i wypowiedziach dyskursu politycznego uzależniony jest od obranej przez nadawcę strategii komunikacyjnej, czyli ogółu czynności mownych ukierunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu. Każda strategia ma własny zbiór wariantów jej realizacji nazywanych taktykami. U podstaw strategii komunikacyjnej leży określona intencja nadawcy, nie zawsze wyrażana eksplicitnie. Autorka przedstawia zatem metody, za pomocą których parodysty ujawniają intencje kryjące się za obranymi przez polityków taktykami. Należą do nich: readresacja pytania, odpowiedź poprzez atak, nieadekwatność odpowiedzi, zmiana tematu, odmowa udzielenia odpowiedzi. Agata Jankowicz na materiale badawczym pokazuje



funkcjonowanie tego typu strategii językowych. Tutaj nieśmiało pragnęłabym zasugerować sięgnięcie do prac piszącej te słowa na temat strategii komunikacyjnych języka, a w tym wyróżnionych tam funkcji pragmatycznych, którymi można byłoby nazwać niektóre opisane w rozdziale sposoby gry językowej. A mianowicie, pragmatyczne funkcje uniku językowego, zawieszenia wypowiedzi, kontrpropozycji, kontrpropozycji z implicytną negacją itd. (*Language communication in a pragmatic perspective: Flouting the cooperative principle*, „Beyond Philology”, 17/2, Gdańsk 2020, s. 27–51; *Wielobarwność wypowiedzi w ujęciu językowym*, „Slavica Stetinensia” nr 6, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 1997, s. 47–58.).

Tematem rozdziału siódmego jest aktualizacja wypowiedzi precedensowych wywodzących się z rosyjskiego dyskursu politycznego. Są to – jak pisze Doktorantka – teksty cieszące się w wybranej społeczności wysoką rozpoznawalnością i poddawane częstej aktualizacji. Pierwszym zagadnieniem, które porusza doktorantka są fenomeny precedensowe. Są to bardzo ciekawe rozważania, przedstawione – jak to zwykle czyni Autorka – w sposób precyzyjny i logiczny. Ich powstanie wiąże się bezpośrednio z rozszerzeniem teorii Karaulowa i przeniesieniem jej na inne obiekty i zjawiska działalności ludzkiej. Fenomeny precedensowe odnosi zatem Agata Jankowicz do znaczących i powszechnie znanych faktów kultury, do których zaliczone są wytwory nie tylko o charakterze werbalnym (tradycyjnie rozumiane teksty piosenek, reklam, utworów literackich itd.), ale i pozawerbalnym (obrazy, rzeźby, dzieła muzyczne itp.). Obok tekstów precedensowych – pisze Doktorantka – badacze wyodrębnili także sytuację precedensową, definiowaną jako pewna prototypowa sytuacja związana ze zbiorem określonych konotacji. Może to być zdarzenie (niekoniecznie natury werbalnej), które miało miejsce w rzeczywistości (np. pochód Napoleona na Moskwę). Drugą grupę fenomenów precedensowych, o której wspomina Doktorantka, stanowią jednostki językowe, np. nazwy precedensowe (imiona, toponimy) czy ustabilizowane zwroty, wyrażenia pochodzące ze źródeł precedensowych. Autorka przeprowadza wnikliwą analizę aktualizacji politycznych wypowiedzi precedensowych w parodiach. Jest to osiem wykrytych aktualizacji precedensów pochodzących z rosyjskiego dyskursu politycznego (typu: *денег нет, но вы держитесь; дебилы, блядь; я устал, я ухожу* itd.). Podsumowując, można



stwierdzić, że w rozdziale siódmym przedstawiono bazę teoretyczną badań nad tekstami precedensowymi, scharakteryzowano źródła analizowanych wypowiedzi precedensowych oraz określono techniki i cele modyfikacji danych jednostek w utworach parodystycznych.

Rozdział ósmy rozprawy doktorskiej dotyczy dekonstrukcji znaków niewerbalnych wykorzystywanych przez polityków w publicznych wystąpieniach. Jest to trafne wzbogacenie przez Doktorantkę omawianego materiału badawczego, gdyż często znaki niewerbalne towarzyszą wypowiedzi tekstowej. A zatem w centrum opisu Doktorantki znalazły się liczne dekonstrukcje znaków wizualnych i audialnych o charakterze symbolicznym.

Rozprawę doktorską kończy rzeczowe, szczegółowe podsumowanie całości pracy.

Podsumowując część analityczną rozprawy doktorskiej stwierdzam, że Autorka wywiązała się ze swojego zadania bardzo dobrze. Na pochwałę zasługuje bogaty materiał egzemplifikacyjny i rzeczowe, drobiazgowo, lingwistyczne jego omówienie w zanurzeniu wydarzeń społeczno-kulturowych. Doktorantka posiada umiejętności lingwistycznego wykładu z uwzględnieniem interdyscyplinarności opisu. Drobne sugestie wprowadzone do tekstu przez pisaćą te słowa stanowić mogą jedynie jego ubogacenie. Cenne są również wprowadzone przez Agatę Jankowicz krótkie, precyzyjne wnioski z poszczególnych rozdziałów, które zarówno podwyższają wartość pracy, jak i wskazują na umiejętności filologiczne Doktorantki w zakresie podsumowania najważniejszych treści.

Reasumując, oceniam bardzo wysoko od strony merytorycznej zarówno część teoretyczną, jak i analityczną pracy. Autorka umiejętnie zachowała równowagę pomiędzy treściami teoretycznymi, a badawczymi. Tym samym informacje teoretyczne doskonale wprowadzają do analizy badawczej, analiza zaś badawcza prowadzona jest umiejętnie, z dużym wyczuciem językowym, bogatą wiedzą i wysokimi umiejętnościami Doktorantki w zakresie selekcji materiału i wnikliwej jego interpretacji. Podoba mi się jasny język wykładu, co dodatkowo podkreśla czytelność naukową eksplikacji lingwistycznych. Rozprawa zawiera również bogatą bibliografię (czy nie warto do niej dodać przynajmniej jedną z tematycznych



UNIwersytet Szczeciński
WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY



prac Autorki dysertacji?). Nadto pracę charakteryzuje bardzo dobre jej przygotowanie techniczne. Rozprawa doktorska Agaty Jankowicz może zatem stanowić wzorzec dla przygotowania prac naukowych o podobnej tematyce. Gratuluję!

Biorąc zatem pod uwagę wysoki poziom merytoryczny rozprawy doktorskiej, jak również aktualność tematyczną i znaczenie przedstawionej rozprawy doktorskiej, bogactwo prześledzonej i opisanej literatury tematu, logikę i precyzję wykładu lingwistycznego oraz umiejętności filologiczne Doktorantki w zakresie analizy badawczej wraz z formułowaniem samodzielnych wniosków stwierdzam, że rozprawa doktorska **Magister Agaty Jankowicz** spełnia wymogi określone w art. 187 Ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) i w związku z tym **wnoszę o dopuszczenie Magister Agaty Jankowicz do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia Doktora Nauk Humanistycznych.**

Ponadto wnoszę o wyróżnienie rozprawy doktorskiej i skierowanie jej do druku.